

Щербань І.Ю.

викладач кафедри практики іноземних мов

Інституту філології та суспільствознавства

УДПУ ім. Павла Тичини

СТАН СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ США В СЕРЕДИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті розглядається система шкільної освіти сільських районів Америки середини ХХ століття. Висвітлено питання чисельності учнівського складу, стану будівель та шкільного обладнання, кваліфікації вчителів, забезпечення освітніми засобами та навчальними програмами. Окреслено переваги та недоліки освітнього процесу в сільській школі США.

The article is devoted to the problems of American rural school education in the middle of the XX-th century. The scope of schoolchildren, buildings and school equipment conditions, teachers' qualifications, providing educational means and curriculums are analyzed. Advantages and disadvantages of the educational process in rural schools of the USA are distinguished.

Проблема змісту і якості освіти завжди перебувала в полі зору дослідників педагогічної теорії та практики. Освіта розглядається як один із важливих факторів стійкого розвитку країни, її економічної, інформаційної та моральної безпеки. Особливим феноменом як у педагогічній теорії, так і в реальній практиці є сільська школа. Поняття географічне і соціальне – аспекти, що відіграють значну роль у функціонуванні таких навчальних закладів. І якщо перший з них характеризується виключно місцем розташування, то другий залежить від значної кількості чинників – стану соціально-економічного розвитку регіону, загального духовно-морального рівня населення, особливих умов функціонування навчально-виховного закладу [1, 5].

Вирішенню проблем сільської школи може сприяти вивчення, осмислення та аналіз теоретичних та практичних здобутків, зібраних не лише

в нашій країні, а і в інших державах, де сільська школа проходить подібний шлях становлення. До таких країн у першу чергу можна віднести США.

Сільські школи України та Америки можна порівнювати за багатьма параметрами, серед яких основними є малочисельність, ізольованість, тісний зв'язок із сільськогосподарським виробництвом.

Аналізу досвіду розвитку американської сільської школи передував перегляд робіт відомих дослідників вітчизняної педагогіки А.Алексюка, Р.Біланової, М.Бургіна, Л.Ващенко, Б.Жебраковського, О.Ковязиної, В.Чорного. До вивчення проблем розвитку системи загальної середньої освіти в США, організації навчального процесу, змісту та методів навчання неодноразово звертались у своїх працях відомі американські педагоги ХХ ст., а саме: А.Джонсон, Дж.Дьюї, Г.Колінз, Дж.Конант, Е.Круг, Б. Купер, Д.Теннер.

Дослідженню проблем американської сільської школи присвячені роботи П.Жильцова, Л. Костикової, Р.Романова, в яких проаналізовано теоретичні основи, зміст і форми підготовки учнів до праці в сільському господарстві, проблеми професійної орієнтації школярів. Г.Б. Андреева розглядає проблему підготовки і підвищення професійної кваліфікації сільських вчителів США, Л.Гончаров, В.Смірнов аналізують взаємодію школи з найближчим соціальним оточенням. Питаннями взаємодії школи і громади в сільських районах США займались Р.Уоррен, Д.Хоббс, Дж. Шерр.

Завданням цього дослідження є вивчення системи шкільної освіти в сільських районах Америки в середині ХХ століття та виявлення переваг і недоліків освітнього процесу.

Зупинимось на кількості дітей, які відвідували школи сільських регіонів у окреслений нами період, оскільки навіть добре інформовані люди часто недооцінюють їхню загальну чисельність. У середині ХХ століття понад тринадцять мільйонів учнів, що складало близько 50 відсотків усіх дітей в Сполучених Штатах, відвідували школи в сільських регіонах. Учительський склад налічував більше ніж 482 тисячі педагогів початкової та середньої школи, що становило 54 відсотка вчителів країни. Двісті одинадцять тисяч шкільних будівель, 88 відсотків загального числа, розташовувались у сільській Америці. І хоча на початку ХХ століття кількість малих шкіл з одним вчителем (one-teacher school) було скорочено більш ніж на третину, в 50-х роках ще існувало понад 130 тисяч таких шкіл, де навчалось близько 2 мільйони 800 тисяч учнів і 23 тисячі шкіл з двома

вчителями (two-teacher school) з учнівським складом близько 1 мільйон 300 тисяч учнів. Таким чином, більше чотирьох мільйонів школярів, 40 відсотків від загальної чисельності в країні, відвідували лише початкову сільську школу [7, 23].

Типові сільські молодші середні школи теж були дуже маленькими установами, кожна п'ята з яких реєструвала менше п'ятдесяти учнів і мала тільки два або три викладача. Майже половина сільських старших середніх шкіл налічували менше сотні учнів і мали не більше п'яти викладачів. Не маємо точної інформації про кількість існуючих сільських шкіл у кожному окремо взятому штаті чи регіоні, проте відомо, що у п'ятнадцяти південно-східних і південно-західних штатах понад 92 відсотки будівель громадських шкіл розміщувалися в сільських місцевостях. Ці школи реєстрували 72 відсотки учнів та забезпечували роботою 73 відсотки викладачів регіону [2, 2]. З огляду на таку кількість, сільські школи Америки привертали постійну увагу освітян, науковців та політиків. Проте статистика свідчить, що якість освітнього обслуговування, яку забезпечували сільські школи, була нижчою від національних норм. Виникали труднощі у спробі виховати непропорційно велику частину дітей нації на малій частині національного доходу. Не дивлячись на зусилля державних шкільних фондів у підтримці адекватної програми, освіта сільської Америки мала багато слабких сторін.

Уцілому сільські жителі витрачали на освіту більше міських відносно їхніх можливостей, проте вони не могли забезпечити своїх дітей належною підготовкою, конкуруючою на рівних умовах з міською. Існувала значна розбіжність між кількістю грошей, що витрачалась на освіту і якістю освітнього забезпечення.

Незважаючи на те, що сільські школи налічували 50 відсотків усіх учнів країни, лише 37 відсотків коштів з фондів підтримки безкоштовних початкових і середніх шкіл були витрачені на них. У середньому добові витрати на учня в сільських школах склали \$67.40, у той час як у містах вони становили \$108.25.

Разючою була і відмінність шкільних будівель та шкільного устаткування в сільських та міських районах. Приблизно \$2,000,000,000, або \$154 на учня, інвестувалося в сільські школи в порівнянні з \$4,700,000,000 або \$355 на учня в міських [2, 3]. Низький рівень витрат впливав на кожен аспект сільської освіти: кваліфікацію викладачів, адекватність устаткування для фізичного розвитку, довжину шкільного семестру, характер та ефективність освітніх послуг.

Привернути увагу викладачів з належним рівнем кваліфікації і освіти було однією з найважливіших проблем сільської школи. Розмір заробітної платні учителів був наднизьким, навіть якщо порівняння обмежувати освітнім полем і не робити посилань на інші, краще оплачувані професії. Така платня, звичайно, не сприяла заохоченню добре освічених та кваліфікованих спеціалістів, тому якість навчання сільськими викладачами в цілому і вчителями в маленьких школах зокрема була нижче прийнятного стандарту. У той час, коли шестирічна освіта розцінювалась як мінімальний термін підготовки, необхідної для викладання, а деякі штати наполягали на восьмирічному мінімумі, близько 50 відсотків викладачів мали шестирічну. Значний відсоток недосвідчених викладачів і швидка плинність кадрів, обумовлена зусиллями викладачів покращити власну позицію, були значними недоліками, які зменшували ефективність навчання.

Сільські шкільні будівлі та обладнання перебували в занедбаному стані. Більшість дітей сільських регіонів здобували освіту у невдало сконструйованих, ненадійних і непристосованих для навчання будівлях, де часто бракувало навіть елементарних умов гігієни. Типова маленька сільська американська школа середини ХХ століття була незручна і неприваблива.

Тривалість навчання в сільських школах була меншою, ніж у міських. Середня тривалість навчальних семестрів у таких школах була майже на місяць коротшою. До того ж, сільську школу відвідували в середньому 83 відсотки зарахованих школярів порівняно з 86 відсотками в міських школах. Існують дані, що понад вісімсот тисяч американських дітей віком від семи до тринадцяти років, які жили в найбільш сільських областях, не вчилися в школі взагалі. Ще одним недоліком сільської школи була значна кількість учнів, залишених на повторне навчання, особливо на початкових рівнях. Повторний курс збільшував витрати на навчання, проте не спонукав учнів до регулярного відвідування школи [6, 7]. До того ж, сільська молодь країни мала менше можливостей для навчання в середній школі. У штаті Арканзас, населення якого на три чверті є сільським, проводилось дослідження набору до середньої школи за десятирічний період. Розглядалися центральні шкільні райони з чотирирічною середньою школою та віддалені від школи райони. Протягом десятиліття лише 15 відсотків молоді середнього шкільного віку з віддалених районів відвідували середню школу в порівнянні з 60 відсотками учнів із центральних районів. Причини пояснювалися різницею якості освітнього обслуговування, оскільки центральні райони, з майже вдвічі більшим прибутком на учня, могли утримувати помітно кращі школи, а шкільне навчання тривало в середньому вісім місяців у порівнянні з менш

ніж сімома місяцями у віддалених регіонах; викладачі мали вищу заробітну плату, були більш кваліфікованими і прагнули зберегти свої посади довше [3, 11].

На можливість сільських дітей скористатися освітніми послугами впливали не лише відмінності в територіальному розташуванні, а й економічний статус їхніх родин. Часто робота батька була найголовнішим і єдиним чинником у визначенні, як довго діти можуть залишатися в школі. Існують факти, які доводять, що діти з сільських сімей з малим достатком починали ходити до школи пізніше, відвідували заняття менш регулярно, робили повільніші успіхи і відсіювалися швидше, ніж діти з порівняно забезпечених сімей. Найпроблемнішими в освітньому плані були діти фермерів-орендарів, чиє навчання часто переривалося з причин зміни місця роботи батька та проживання сім'ї. Учні не лише втрачали тижні навчання, а й стикалися з проблемою входження до нових колективів та громад.

Відстань до школи, дорожні умови та можливість транспортування – фактори, які впливали на перспективи отримання середньої освіти сільськими дітьми. Як правило, більшість учнів, що відвідували середню школу, походили з регіонів, розташованих на вдосконалених дорогах. Учні районів, забезпечених транспортом, відвідували школу частіше, ніж учні з районів подібного розташування або багатства, але без транспортування [3, 12].

Постійною проблемою освіти сільської Америки була вартість освітніх послуг. Більшість сільського населення розселено на великій площі, що збільшує вартість забезпечення освітніми засобами. Дослідивши малі сільські школи, У.Гаумніц з Відділу Освіти Сполучених Штатів, указував на незмінно високі витрати на одного учня. Не дивлячись на те, що в таких школах в основному працювали низькокваліфіковані та низькооплачувані вчителі, річна вартість підготовки школяра початкової школи, яка налічувала від одного до п'яти учнів, сягала \$250-\$300, а у початковій школі, яка реєструвала від шести до десяти учнів – \$150-\$200. Такі школи були в 3-6 разів дорожчими за великі школи, проте надавали освітнє обслуговування нижчої якості. Визначено, що в досліджуваній період більше тридцяти тисяч дітей навчалися в школах, які налічували менше п'яти учнів, а більше мільйона вчилися в школах, де реєструвалося від шести до десяти учнів. За умови переміщення навчального процесу з таких малих шкіл у сусідні великі, де витрати на одного учня становлять \$75, можна було говорити про загальнодержавне заощадження в 50 мільйонів доларів щорічно [5, 20].

Сільські школи мали суттєві труднощі й у забезпеченні адекватною, стимулюючою освітньою програмою. Оскільки учні походили з сімей і громад, де культурні ресурси часто обмежувались, особливо важливим було забезпечити можливості для дослідження і самовираження, проте відсутність джерел фінансування та скрутні викладацькі умови змушували дотримуватись стереотипних та незмінних програм. Типова мала школа налічувала 15-23 учнів віком від п'яти до п'ятнадцяти років, зарахованих у шість-вісім класів з одним-трьома дітьми в кожному. Середньокваліфікований учитель, опинившись у такій школі із мізерним методичним забезпеченням навчав рутинно і сухо, зосереджуючи увагу на інтересах і потребах групи, а не окремих індивідів, а теми мистецтва, музики, здоров'я та основ наук майже цілком випускались. Невідповідність існуючих для сільського використання підручників лише ускладнювало процес навчання. Більшість навчальних книг не були адаптовані до потреб сільських шкіл і школярів. Існувала повна розбіжність між життєписами, висвітленими в підручниках і соціальними та економічними умовами щоденного життя в селі. Природно, такі тексти здавались нереальними і були нецікавими для школярів.

Старша середня сільська школа мала такі ж серйозні проблеми, як і молодша. Вона так само стояла перед проблемою залучення кваліфікованих вчителів і пошуку оптимальних навчальних програм. Разом з молодшою середньою старша школа намагалась пристосуватись до змін, у результаті яких була трансформована з колегіально-підготовчого закладу, який налічував менше 4 відсотків молоді віком від чотирнадцяти до сімнадцяти років, в установу загальної освіти, де навчалось 6 відсотків дітей сільських регіонів. Завданням старшої середньої школи було передбачити перспективу майбутньої міграції учнів. Ідеальним вирішенням проблеми було пристосування програми старшої середньої сільської школи до потреб чотирьох груп:

- тих, хто повернеться на ферму;
- тих, хто займатиме службові посади в селах;
- тих, хто мігруватиме безпосередньо до міст;
- тих, хто планує навчання в коледжі [7, 35].

Запровадження єдиної програми, широкої і пристосованої до сучасних потреб, було нелегким для середньої школи. За даними досліджень кожна школа з загальною кількістю учнів 250 чи 300 мала труднощі із запровадженням декількох варіантів навчальних програм, а зважаючи на той факт, що сільська старша середня школа налічувала менше 100 учнів, не

дивно, що, як правило, адміністрація школи обмежувалась єдиним навчальним планом із кількома додатковими курсами, такими як професійне сільське господарство та доводство. Зважаючи на той факт, що до коледжу по закінченню навчання в сільській школі вступало не більше восьми випускників, а єдиний доступний навчальний план проектувався як підготовка до вступу в коледж, він не задовольняв потреб тих випускників, які не планували продовжувати освіту і для яких шкільна підготовка була остаточною перед вступом у доросле життя.

Таким чином, досліджуючи про сільську американську школу середини ХХ століття, можна говорити не лише про відсутність рівних освітніх можливостей для дітей у країні загалом, але і в межах сільської групи. Запровадження вільних шкіл не досягло своєї мети: рівність можливостей залишалась метою, мільйони сільських дітей отримували неадекватну підготовку для їхньої майбутньої діяльності. Зважаючи на той факт, що ці діти були майбутнім країни, проблеми сільської школи розглядатись як такі, що створювали небезпеку для національного добробуту.

Такий виклад проблем може дати неправильне розуміння стану навчального процесу в сільській американській школі середини ХХ століття, адже вона мала чіткі переваги. Сільське життя багате освітніми можливостями, які школи вміло використовували. Родинне життя і взаємини в громаді є більш значимим у сільській місцевості, природне оточення використовується як засіб пізнання та як стимул до естетичного вираження, соціальне навколишнє середовище може бути використане з освітнього погляду значно легше, ніж у місті; колективні установи, від клубів до місцевого управління, є відносно простими у своїх функціях. Тому, за належної організації, сільській дитині легше досягнути власне місце в суспільстві й оволодіти основними критеріями участі в його житті. Вони мають кращі можливості для фактичної участі в діях сім'ї та громади як з причини відносно простої природи таких дій, так і через близьку інтеграцію школи і суспільства в сільських місцевостях.

Сільська школа мала і має до сьогодні значну кількість робочих можливостей, які пропонуються дітям. Навколо ферми завжди є господарські роботи, посилені навіть для наймолодших. З раннього віку діти отримують чітко визначені обов'язки, участь у родинній справі надає їм суспільною схвалення і упевненості в собі. Виконуючи господарські роботи дитина набуває не тільки багато навиків, але і безліч знань. І що, можливо, найважливіше, дитина поступово та, у більшості випадків, радісно розвиває

здібність до важкої роботи й усвідомлення відповідальності, яка є обов'язковою для досягнення успіху в будь-якій справі.

Недоліки сільських шкіл можуть бути мінімізовані, а в деяких випадках і перетворені на переваги. Сільська школа має важливу освітню особливість – можливість навчати дітей в невеликих групах, які залишаються незмінними протягом кількох років.

Сільські школи США шукали шляхи подолання фінансових та інших перешкод і посилення освітніх переваг. З середини ХХ століття керівництво штатів визнало відповідальність федерального уряду і розпочало допомогу сільському населенню в забезпеченні його адекватними освітніми можливостями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сільська початкова школа у контексті реформування системи освіти в Україні: Монографія / Біда О.А., Волошина Г.П., Коберник О.М. та ін.; За заг. ред. В.Г.Кузя. – К.: Наук.світ, 2002. – 220 с.
2. A Policy for Rural Education in the United States, a Report of the Committee on Program and Policy, National Education Association of the United States, Department of Rural Education. – Washington, D.C. – 1940. – P.2-3.
3. Fox L.K. The Rural Community and Its School. – N.Y. – 1950. – P.11-15.
4. Fulmer H.L. An Analytical Study of a Rural School Area // South Carolina Agricultural Experiment Station of Clemson Agricultural College Bull. – Clemson. – 1959. – P.23-27.
5. Gaumnitz W.H. Salary and Education of Rural School Personnel. – Washington Government Printing Office. – Washington. – 1955. – 28p.
6. Goodykoontz B. Elementary Education: Is It All Settled? // School Life № 12. – 1954. – P.7-9.
7. Works G.A., Lesser S.O. Rural America Today: Its Schools and Community Life. – The University of Chicago Press. – Chicago. – 1942. – 270p.